

Tom 28/2018, ss. 241-263
ISSN 1644-888X
e-ISSN 2449-7975
DOI: 10.19251/ne/2018.28(16)
www.ne.pwsplock.pl

Adrian Filip Kamela

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

BANKOWOŚĆ CENTRALNA NA ŚWIECIE – PORÓWNANIE FUNKCJONOWANIA WŁADZY MONETARNEJ W WYBRANYCH KRAJACH

CENTRAL BANKING IN THE WORLD – A COMPARISON OF THE FUNCTIONING OF THE MONETARY POWER IN SELECTED COUNTRIES

Streszczenie

Bank centralny jest koniecznym elementem gospodarki krajów rozwiniętych. Jego funkcje skupiają się głównie na stabilności cen. Decyzje banku centralnego wpływają na całą gospodarkę, zarówno na przedsiębiorstwa, jak i na osoby fizyczne. Celem artykułu jest przedstawienie różnych systemów bankowości centralnej funkcjonujących na świecie. Zbadane zostało polskie rozwiązanie w tym zakresie – Narodowy Bank Polski – który został porównany z innymi bankami centralnymi, tj. Bankiem Anglii, Systemem Rezerwy Federalnej oraz Bankiem Japonii. Wyniki wskazują, że istnienie banku centralnego w rozwinię-

Summary

A central bank is a necessary element of the economics of a developed country. Its functions are mainly concerned on price stability. The central bank's decisions influence the whole economy, enterprises as well as individuals. The aim of this article is to present various central banking systems functioning in the world. The Polish solution was examined – the National Bank of Poland – and it was compared with other central banks, i.e. Bank of England, Federal Reserve System and Bank of Japan. The outcome of the research is that the existence of a central bank in a developed country is necessary. However, the structure of

tym kraju jest konieczne. Jednakże struktura takiego banku i zakres jego funkcji nie są zawsze takie same. Niektóre banki są bardziej niezależne od rządu, tak jak bank centralny USA, podczas, gdy inne, jak Bank Japonii, są zależne od rządu w większym stopniu. Własność banku również różni się między krajami. Podsumowując, istnienie banku centralnego w państwie jest konieczne, ale jego sposób funkcjonowania różni się między opisywanymi krajami.

Słowa kluczowe: bankowość centralna, polityka pieniężna, Narodowy Bank Polski, Bank Anglii, System Rezerwy Federalnej, Bank Japonii

such a bank and scope of its functions are not always the same. Some banks are more government-independent, like the US central bank whereas the others, like in Japan depend on the government more. The bank's ownership differs between countries as well. To sum up, the existence of a central bank in a country is unquestioned but its way of functioning varies among described countries.

Key words: central bank, monetary policy, National Bank of Poland, Bank of England, Federal Reserve System, Bank of Japan

Wprowadzenie

Bankowość wywodzi się z XVI wieku, z miast włoskich, gdzie handlarze pracowali przy ławkach (z włoskiego *banco*), używając kruszcu jako pieniądza. Ówczesni bankierzy przyjmowali od deponentów pieniądz kruszcowy i wystawiali zaświadczenia (banknoty – weksle), które reprezentowały zdeponowane środki i służyły do przenoszenia wkładów z konta na konto. Stąd pochodzi nazwa „bank” i koncepcja bankowości w ogóle [Ostaszewski (red.), 2013, s. 410].

Wraz z rozwojem gospodarczym powstała potrzeba utworzenia instytucji, której można byłoby powierzyć monopol na emisję pieniądza – banknotów. W poszczególnych krajach przyznano ten przywilej tylko jednemu bankowi, co stało się cechą go wyróżniającą. Był to bank emisyjny, czyli centralny [Ostaszewski (red.), 2013, s. 410].

Współcześnie nie ma kraju na świecie, w którym nie funkcjonowałaby instytucja odpowiedzialna za emisję pieniądza [Bank banków, s. 6]. Obecnie zagadnienia bankowości centralnej można znaleźć w wielu konstytucjach. Niektóre kraje takie, jak: Albania, Słowenia, Litwa czy Węgry wyodrębniają w swoich ustawach zasadniczych przepisy dotyczące banku centralnego [Zięba-Załucka (red.), 2016, s. 472]. Podobnie jest w przypadku Polski. Oznacza to,

że zagadnienia dotyczące statusu i zadań banku centralnego, są bardzo istotne we współczesnych państwach i odgrywają kluczową rolę w gospodarkach tych krajów.

Bank centralny jest zatem instytucją, która zajmuje szczególne miejsce w życiu gospodarczym i społecznym państw. Zapewnia on utrzymanie stabilnego poziomu cen, dba więc o wartość pieniądza. Tradycyjnie bank centralny spełnia trzy główne funkcje [NBP, https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/o_nbp/informacje/funkcje_banku_centralnego.html, dostęp 26.11.2017]:

- a) banku banków,
- b) banku emisyjnego,
- c) banku państwa.

Celem artykułu jest analiza porównawcza organizacji, statusu oraz wykonywanych zadań przez NBP z podstawami działania banków centralnych w wybranych krajach na świecie i wskazanie różnic między nimi. Autor skupił się przede wszystkim na porównaniu pełnionych przez banki centralne funkcji, ze szczególnym uwzględnieniem prowadzenia polityki pieniężnej oraz zakresu niezależności banku centralnego w systemie władzy. Banki centralne wybrane do analizy obejmują instytucje funkcjonujące w państwach zróżnicowanych pod względem ustroju, rozwoju gospodarczego i kultury. Taka grupa podmiotów wybranych do badania umożliwia porównanie instytucji, spełniających podobną funkcję, a działających w bardzo odmiennych warunkach.

1. Narodowy Bank Polski

W Polsce podmiotem odpowiedzialnym za sprawowanie władzy monetarnej jest Narodowy Bank Polski. Jest on instytucją niezależną od władz publicznych, co umożliwia realizację nadrzędnego celu NBP, tj. utrzymania cen na stabilnym poziomie, bez zewnętrznych wpływów i decyzji. Bank centralny realizuje go, prowadząc politykę pieniężną. Ponadto NBP zajmuje się również m.in. prowadzeniem rachunków bankowych instytucji państwa czy działalnością edukacyjną.

Na czele NBP stoi Prezes NBP, za prowadzenie polityki pieniężnej jest odpowiedzialna Rada Polityki Pieniężnej, a Zarząd NBP organizuje i kieruje bieżącą działalnością Banku.

Najważniejszym zadaniem banku centralnego jest prowadzenie polityki pieniężnej. Art. 227 [Konstytucja RP] w ustępie 1 przyznaje Narodowemu Bankowi Polskiemu wyłączne prawo do ustalania i realizowania polityki pie-

niężnej. Głównym celem prowadzonej przez NBP polityki pieniężnej powinna być równocześnie niska oraz stabilna bieżąca, jak i oczekiwana inflacja [Przybylska-Kapuścińska (red.), 2008, s. 14 i 24].

Polityka pieniężna jest drugą, obok polityki fiskalnej, najważniejszą częścią polityki makroekonomicznej. Określa działania władzy gospodarczej, które kształtują podaż pieniądza w gospodarce oraz wpływają na sytuację na rynku pieniężnym [Rosati, 1998, s. 171].

Rada Polityki Pieniężnej NBP przyjęła strategię bezpośredniego celu inflacyjnego mierzonego wskaźnikiem cen towarów i usług konsumpcyjnych CPI (*Consumer Price Index*) dla celów operacyjnych. Cel inflacyjny został określony na poziomie 2,5% zmian cen, w skali rocznej. Ze względu na trudności w utrzymaniu inflacji konsumenckiej na takim poziomie, w okresach krótkich, dopuszczony został symetryczny przedział odchyień od celu o ± 1 punkt procentowy [Zaleska (red.), 2013, s. 28].

Proces prowadzenia polityki pieniężnej odbywa się przy zastosowaniu określonych instrumentów, do których zalicza się: system rezerwy obowiązkowej, operacje otwartego rynku, politykę refinansową, narzędzia administracyjne oraz oddziaływanie przez perswazję [Marszałek, 2009, s. 33]. Ze względu na sposób oddziaływania, instrumenty te można podzielić na: pośrednie, bezpośrednie i perswazyjne [Ostaszewski (red.), 2013, s. 428].

Pierwsza grupa – instrumenty pośrednie – kierowana jest do ogółu podmiotów sektora bankowego i obejmuje rezerwę obowiązkową, operacje otwartego rynku oraz transakcje depozytowo-kredytowe [Ostaszewski (red.), 2013, s. 428].

Rezerwa obowiązkowa to najpowszechniej stosowany i najstarszy instrument oddziaływania władzy monetarnej na system bankowy jako całość. Definiowana jest, jako odsetek bieżących i terminowych zobowiązań zwrotnych banków wobec sektora niefinansowego, odprowadzany i utrzymywany na rachunkach w banku centralnym, w postaci środków pieniężnych lub też innej postaci aktywów [Świdarska (red.), 2010, s. 27-28].

Od 2014 r. obowiązek utrzymywania rezerwy obowiązkowej w Polsce obejmuje banki, oddziały instytucji kredytowych, oddziały banków zagranicznych działające w Polsce, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe oraz Krajową Spółdzielczą Kasę Oszczędnościowo-Kredytową.

Celem rezerwy obowiązkowej jest łagodzenie wpływu bieżących zmian płynności sektora bankowego na stopy procentowe, na rynku międzybankowym. Utrzymywanie rezerwy obowiązkowej na rachunkach w NBP służy również ograniczaniu nadpłynności banków.

Wysokość stopy rezerwy obowiązkowej ustala Rada Polityki Pieniężnej. Od 31 grudnia 2010 r. stopa rezerwy obowiązkowej wynosi 3,5 proc. dla wszystkich rodzajów depozytów, z wyjątkiem środków uzyskanych z tytułu transakcji *repo* i *sell-buy-back*, dla których stopa rezerwy obowiązkowej wynosi 0 proc. Środki rezerwy obowiązkowej są oprocentowane na poziomie 0,9 stopy referencyjnej, która określa oprocentowanie podstawowych operacji otwartego rynku prowadzonych przez NBP [NBP, https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/o_nbp/informacje/polityka_pieniezna.html, dostęp 26.11. 2017].

Operacjami otwartego rynku nazywane są transakcje dokonywane z inicjatywy banku centralnego z bankami komercyjnymi. Polegają one na warunkowej i bezwarunkowej sprzedaży lub kupnie papierów wartościowych lub dewiz, a także emisji własnych papierów dłużnych banku centralnego. Operacje otwartego rynku mają za zadanie równoważenie popytu i podaży środków, które są utrzymywane przez banki komercyjne w banku centralnym. Dzięki temu bank centralny ma wpływ na poziom krótkoterminowych stóp procentowych na rynku międzybankowym [NBP, https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/o_nbp/informacje/polityka_pieniezna.html, dostęp 26.11. 2017]. Istotą tych operacji jest przede wszystkim wpływ na płynność sektora bankowego, a co za tym idzie, zdolności emisyjne banków [Świdarska (red.), 2010, s. 36].

Narodowy Bank Polski oferuje bankom możliwość składania krótkookresowego (jednodniowego) depozytu w banku centralnym. Lokaty przyjmowane są do końca dnia operacyjnego (tzw. depozyt na koniec dnia), a zwrot kwoty depozytu wraz z należnymi odsetkami następuje w kolejnym dniu operacyjnym. Lokaty te oprocentowane są według stopy zmiennej ustalanej przez Radę Polityki Pieniężnej. Depozyty banków komercyjnych składane w banku centralnym są instrumentem, który pozwala jedynie na absorpcję płynności z rynku (działa jednokierunkowo). Oprocentowanie transakcji depozytowej stanowi dolny pułap rentowności lokat dokonywanych na rynku. Lokaty terminowe przeciwdziałają więc spadkowi krótkookresowych stóp na rynku międzybankowym poniżej stopy depozytowej [NBP, https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/o_nbp/informacje/polityka_pieniezna.html, dostęp 26.11. 2017].

Natomiast oprocentowanie operacji kredytowej jest krańcowym kosztem pozyskania środków na rynku międzybankowym. Operacje tworzą w ten sposób korytarz wahań rynkowych stóp procentowych. Prowadząc operacje kredytowe, bank centralny realizuje rolę kredytodawcy ostatniej instancji [Świdarska (red.), 2010, s. 29].

W ramach operacji kredytowych można wyróżnić kredyt lombardowy, redyskontowy oraz techniczny.

Kredyt lombardowy jest formą krótkookresowej pożyczki udzielanej pod zastaw papierów wartościowych, której głównym zadaniem jest niwelowanie krótkookresowych luk płynności, a tym samym zabezpieczenie rynku pieniężnego i systemu rozliczeń przed ich skutkami. Terminem wykorzystania kredytu jest jeden dzień operacyjny a warunkiem jego udzielenia – spłata kredytu zaciągniętego w poprzednim dniu operacyjnym.

Kredyt redyskontowy polega na odkupowaniu przez bank centralny od banków komercyjnych weksli uprzednio przyjętych przez nie do dyskonta.

Kredyt techniczny jest kredytem udzielanym i wykorzystywanym w ciągu dnia operacyjnego. Zabezpieczenie jego spłaty stanowią bony i obligacje skarbowe oraz bony pieniężne i obligacje NBP. Kredyt ten ma na celu ułatwienie bankom komercyjnym zarządzanie płynnością, nie generując przy tym dodatkowych kosztów – wykorzystany i spłacony w tym samym dniu operacyjnym – nie jest bowiem oprocentowany. Gdy bank dokona spłaty kredytu technicznego następnego dnia po jego wykorzystaniu, ponosi koszty odsetek na poziomie stopy lombardowej.

W warunkach nadpłynności sektora bankowego skuteczniejsze wydaje się być stosowanie przez bank centralny instrumentów o charakterze bezpośrednim, selektywnie wpływające na przebieg procesów rzeczowych i pieniężnych, które zachodzą w gospodarce. Do instrumentów tych zalicza się: kontrolę udzielanych kredytów, kontrolę stóp procentowych oraz oddziaływanie przez perswazję [Ostaszewski (red.), 2013, s. 452-453].

Bank centralny kontroluje wysokość kredytów, które są udzielane przez banki komercyjne, aby utrzymać określony poziom podaży pieniądza oraz przywrócić lub zapewnić równowagę w gospodarce lub/i obrotach bieżących z zagranicą. Jednym ze sposobów kontroli są limity, które przybierają formę kontyngentów bądź pułapów kredytowych. Bank centralny ustala w ten sposób górny pułap wolumenu kredytów, których może udzielić dany bank. Określa także limity, do wysokości których banki komercyjne mogą refinansować się w banku centralnym. Inną formą kontroli jest limitowanie działalności kredytowej banków poprzez wprowadzanie procentowych lub kwotowych ograniczeń dotyczących depozytów lub papierów wartościowych. Kolejną formą kontroli jest uzależnianie przyznania kredytu od wniesienia wkładu własnego przez kredytobiorcę, czy też od obowiązku utworzenia przez bank rezerwy obowiązkowej według zwiększonej stawki. Istnieją również inne formy kon-

troli takie, jak: np. dyrektywne wskaźniki określające procentowy stosunek danego typu kredytów do kapitału własnego czy wyznaczanie celów, na jakie można udzielić kredytów [Ostaszewski (red.), 2013, s. 453-454].

Kontrola wysokości stóp procentowych prowadzona jest poprzez podmiotowe bądź przedmiotowe różnicowanie stawek oprocentowania. Może to się odbywać za pomocą wyznaczania górnej lub dolnej wysokości stóp procentowych lub narzucania bankom komercyjnym ściśle określonej wysokości stawek. Podmiotowe różnicowanie stawek procentowych wykorzystywane jest jako instrument realizowania celów polityki gospodarczej. Możliwość wspierania gospodarki poprzez odgórną ingerencję w wysokość oprocentowania depozytów lub kredytów zależy od stopnia specjalizacji banków komercyjnych. Przedmiotowe różnicowanie, wysokości stawek procentowych, daje większe możliwości w zakresie oddziaływania na rzeczowe zjawiska w gospodarce [Ostaszewski (red.), 2013, s. 455-456].

Bank centralny może również oddziaływać na banki komercyjne poprzez perswazję. Polega ona na przekazywaniu w różnej formie informacji na temat krótkookresowych i średniookresowych założeń polityki pieniężnej, instrumentów stosowanych przy ich realizowaniu oraz oczekiwanych efektów. Perswazja traktowana jest jednak jako instrument uzupełniający w przypadku niepewności czy niemożności osiągnięcia celów polityki pieniężnej przy użyciu instrumentów ogólnego oddziaływania na system bankowy [Ostaszewski (red.), 2013, s. 457].

Aby stosowane przez bank centralny instrumenty były skuteczne, konieczne jest zapewnienie swobody i odpowiednich uprawnień bankowi centralnemu w prowadzeniu polityki monetarnej. Warunki takie zapewnione zostały poprzez przekazanie wyłącznych uprawnień do prowadzenia polityki pieniężnej bankowi centralnemu oraz określenie jego niezależności [Świderska (red.), 2010, s. 38].

Niezależność banku centralnego jest kwestią podnoszoną często w literaturze, co wskazuje na jej istotność. Zasada niezależności banku centralnego ukształtowała się w ostatnich dekadach na bazie doświadczeń związanych z ingerencją władzy wykonawczej w politykę pieniężną. Głównymi kwestiami spornymi, między autonomicznym bankiem centralnym a rządem, są kwestie zarządzania długiem publicznym, warunków kredytu krajowego oraz polityki kursów walut. W literaturze podkreśla się, że niezależność banku centralnego jest wartością, która pozytywnie wpływa na procesy gospodarcze [Szmulik i Paździor, 2014, s. 294]. Zasada ta jest uważana za jedną z największych zdo-

byczy ekonomii i cywilizacji ekonomicznej [Mujżel, Owsiak i Mączyńska, 1996, s. 10].

Zasadniczo pojęcie niezależności jest tożsame z pojęciem autonomii banku centralnego [Huterski, 2000, s. 21]. Niezależność banku centralnego definiowana jest jako pozbawienie władzy wykonawczej wiążącego wpływu na decyzje banku centralnego, a zarazem pozbawienie prawa do władczego ingerowania w bieżącą politykę banku, nawet władzy ustawodawczej [Mujżel, Owsiak i Mączyńska, 1996, s. 11].

Niezależność banku centralnego można analizować na trzech głównych obszarach – instytucjonalnym, personalnym oraz funkcjonalnym.

Pierwsza płaszczyzna – instytucjonalna – oznacza, że bank centralny jest podmiotem autonomicznym, nie jest częścią władzy wykonawczej i jest wyposażony w odrębną od samego państwa podmiotowość prawną. W ramach tak rozumianej niezależności, NBP samodzielnie określa swoją strukturę organizacyjną (centrala, oddziały okręgowe oraz jednostki/komórki organizacyjne w ich ramach) [Aleksandrowicz, Jamróz i Jamróz (red.), 2014, 325].

Kolejny aspekt – personalny – odnosi się do osób pełniących funkcje organów NBP, w szczególności zaś do jego prezesa. Czasami jest on ujmowany jako element niezależności instytucjonalnej. Warto podkreślić, że Prezes NBP jest także członkiem organów Europejskiego Banku Centralnego, więc jego niezależność personalna ma również charakter gwarancyjny na potrzeby EBC, nie tylko NBP [Aleksandrowicz, Jamróz i Jamróz (red.), 2014, 325-326].

Niezależność funkcjonalna natomiast dotyczy instrumentów oraz narzędzi stosowanych przez bank dla realizacji jego zadań i funkcji, w szczególności emisyjnej, polityki pieniężnej oraz stabilności systemu finansowego [Aleksandrowicz, Jamróz i Jamróz (red.), 2014, 326].

Warto zwrócić uwagę na jeszcze jeden aspekt niezależności banku centralnego – niezależność finansową. Oznacza ona, że NBP samodzielnie, z własnych środków, finansuje swoją działalność zgodnie z planem finansowym, przyjętym przez Zarząd NBP i zatwierdzonym przez RPP. Plan finansowy NBP nie jest zatem elementem budżetu państwa. Należy podkreślić, że jeśli chodzi o zysk NBP, nie pozostaje on do wyłącznej dyspozycji banku centralnego, ale jest w większości przekazywany do budżetu państwa. Nie narusza to jednak niezależności banku centralnego i nie jest to finansowanie deficytu budżetowego [Aleksandrowicz, Jamróz i Jamróz (red.), 2014, 328-329]. Z samodzielnością finansową NBP wiąże się także zakaz finansowania budżetu, czy szerzej – sektora finansów publicznych. Bank centralny nie udziela zatem

kredytów i pożyczek Państwu ani jego instytucjom i agendom [Aleksandrowicz, Jamróz i Jamróz (red.), 2014, 329].

2. Bank Anglii

Bank Anglii (*Bank of England*, zwany też ‘*Old Lady*’ of *Threadneedle Street* - „*Starą Damą z Threadneedle Street*” lub „*strażnikiem brytyjskiego funta*” [K. Kostrzewa, <https://bankomania.pkobp.pl/finanse-na-co-dzien/historia-bankow-centralnych-cz-2-bank-of-england/>, dostęp 23.01.2018]) jest jednym z najstarszych banków centralnych na świecie. Został utworzony w 1694 r. Jego początkowym zadaniem było pełnienie funkcji bankiera rządu oraz zarządzanie długiem państwa. W kolejnych latach jego zadania uległy rozszerzeniu, do tradycyjnych funkcji banków centralnych, takich, jak: funkcja emisyjna oraz funkcja banku banków czy funkcja pożyczkodawcy ostatniej instancji [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 178].

Organami działającymi w Banku Anglii są [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 181-183; Lees i Footman, 2014, s. 33; Bank of England, <https://www.bankofengland.co.uk/about/governance-and-funding>, dostęp 23.01.2018]:

- Komisja Dyrektorów (*The Court of Directors*),
- Komitet Dyrektorów Niewykonawczych (*The Committee of Non-executive Directors*, w skrócie *NedCo*, *The Oversight Committee of Court*),
- Komitet Polityki Pieniężnej (*The Monetary Policy Committee – MPC*),
- Komitet Polityki Finansowej (*The Financial Policy Committee - FPC*),
- Urząd ds. Regulacji Ostrożnościowych (*The Prudential Regulation Authority - PRA*).

Do najważniejszych zadań Banku Anglii należą [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 179]:

- sprawowanie głównej władzy monetarnej w kraju,
- sprawowanie funkcji banku państwa – zarządzanie długiem państwa,
- nadzór nad stabilnością systemu finansowego kraju.

Głównym zadaniem oraz misją Banku Anglii jest utrzymanie stabilności monetarnej i finansowej. Bank odpowiada za zaufanie publiczne do banknotów, którymi obywatele posługują się na co dzień. Bank Anglii zajmuje się emisją wysokiej jakości banknotów z zaawansowanymi metodami zabezpieczeń, które są odporne na podrobienie [Bank of England, <https://www.bankofengland.co.uk/about>, dostęp 23.01.2018].

Warto jednak podkreślić, że oprócz Banku Anglii, prawo emisji banknotów zachowały także instytucje szkockie i północnoirlandzkie, pod warunkiem posiadania zabezpieczenia pieniężnego w Banku Anglii. Chociaż banknoty te nie mają statusu prawnego środka płatniczego, są powszechnie akceptowane. Taka sytuacja oznacza specyficzną, na tle innych banków centralnych, pozycję Banku Anglii jako emitenta banknotów [Bank banków, s. 26].

Bank nie jest odpowiedzialny tylko za same banknoty, ale przede wszystkim chroni wartość pieniądza w czasie, co ułatwia jego inwestowanie oraz oszczędzanie zarówno gospodarstwom domowym, jak i przedsiębiorcom. Bank odgrywa kluczową rolę w utrzymaniu wiarygodności poprzez określenie celu stabilności monetarnej, tj. zapewnienie niskich i stabilnych cen. Cel ten, określony jako cel inflacyjny, został wyrażony jako dwuprocentowa roczna stopa inflacji, mierzona na podstawie Indeksu Cen Konsumentekich (*The Consumer Prices Index*). Komitet Polityki Pieniężnej (MPC) jest odpowiedzialny za podejmowanie decyzji, koniecznych do osiągnięcia tego celu [<https://www.bankofengland.co.uk/monetary-policy>, dostęp 23.01.2018].

Do prowadzenia polityki pieniężnej Bank Anglii posługuje się przede wszystkim, podobnie jak w przypadku banków centralnych w innych krajach – również w Polsce, stopą procentową i operacjami otwartego rynku. Stosowany jest też instrument w postaci stopy rezerw obowiązkowych [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 190-191].

Ustawa o Banku Anglii wyznacza zasady stosowania rezerw obowiązkowych (tzw. CRD – *cash ratio deposit*) oraz określa podmioty zobowiązane do utrzymywania tych rezerw. Są to głównie instytucje finansowe przyjmujące depozyty, w tym banki oraz towarzystwa budowlane. Rezerwy nie podlegają oprocentowaniu, są zatem rodzajem podatku pomagającego finansować Bank Anglii [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 191].

Bank Anglii kształtując oficjalną stopę procentową, określaną jako stopa *repo*, stara się wpływać na ogólny poziom wydatków w gospodarce. Wiadomo, że szybszy wzrost tych wydatków, niż wolumen dostępnych dóbr i usług, skutkuje na ogół wzrostem cen. Bank zmienia zatem stopę procentową w celu utrzymania inflacji pod kontrolą. Oficjalna stopa procentowa to stopa, po której Bank Anglii zapewnia refinansowanie zainteresowanym instytucjom finansowym na rynku pieniężnym. Stopę tę ustala i zmienia Komitet Polityki Pieniężnej [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 192].

W celu dostarczenia funduszy, uczestnikom rynku, Bank Anglii, w ramach operacji otwartego rynku typu *repo*, nabywa odpowiednie papiery war-

tościowe od zainteresowanych podmiotów oraz wyraża zgodę na odsprzedaż równoważnych papierów w ustalonym z góry dniu, najczęściej po upływie dwóch tygodni od zawarcia transakcji. W operacjach tych stosuje oficjalną stopę procentową.

Istnieje też możliwość definitywnego zakupu papierów dłużnych. Maksymalny, akceptowalny przez Bank okres, od dnia nabycia przezeń papieru do dnia zapadalności, wynosi zazwyczaj około dwóch tygodni, minimalny zaś – jeden dzień. Nabywane papiery wartościowe muszą charakteryzować się wysoką wiarygodnością kredytową, być przedmiotem ciągłego obrotu na rynku o charakterze ogólnokrajowym, przy czym rynek ten musi być odpowiednio płynny, a podaż tych papierów powinna być wystarczająco duża [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 194].

Innymi zadaniami Banku Anglii są [Bank of England, <https://www.bankofengland.co.uk/about>, dostęp 23.01.2018]:

- regulowanie oraz nadzorowanie głównych systemów płatności, *clearing*’owych oraz rozliczeniowych,
- odgrywanie roli kredytodawcy oraz twórcy rynku ostatniej instancji w okresach trudności finansowych,
- bezpieczne rozwiązywanie upadających instytucji finansowych.

W 1997 r. rząd brytyjski zdecydował o przyznaniu Bankowi Anglii tzw. niezależności operacyjnej (*operational independence*), która daje mu prawo do samodzielnego kształtowania instrumentów polityki pieniężnej dla realizacji celu inflacyjnego określanego przez rząd [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 179].

Uzyskana niezależność nie dotyczy natomiast kwestii podstawowej, a mianowicie określania samego celu polityki pieniężnej. Umieszcza to Bank Anglii na specyficznej, w porównaniu do innych banków centralnych krajów rozwiniętych, pozycji, gdzie banki mają zdecydowanie większą niezależność. Na ograniczoną niezależność brytyjskiego banku centralnego wskazuje również fakt, że w określonej sytuacji, rząd może ustalać stopy procentowe. Jest to jednak uprawnienie, które ma zastosowanie w nadzwyczajnych okolicznościach ekonomicznych [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 188-189].

Funkcje pełnione przez Bank Anglii są tradycyjnymi zadaniami banków centralnych. Z uwagi na jedną z głównych cech odróżniających go od NBP – sprawowania kontroli nad systemem finansowym przez podmioty działające w ramach Banku Anglii – jego struktura organizacyjna jest bardziej rozbudowana. Jako jeden z najstarszych banków centralnych na świecie, Bank Anglii

ma bogate doświadczenie w regulowaniu systemu finansowego. Wyróżnia go specyficzna na tle globalnym pozycja w systemie władzy – jest to bowiem instytucja ciągle silnie zależna od rządu. Stabilność cen w Wielkiej Brytanii zależy więc w dużej mierze od uznania polityków [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 205].

3. System Rezerwy Federalnej w Stanach Zjednoczonych

System Rezerwy Federalnej (*Federal Reserve System, FED*) jest bankiem centralnym w Stanach Zjednoczonych, który istnieje od 1913 roku. Jego główną rolą jest kształtowanie i realizacja polityki pieniężnej [Oręziak i Pietrzak (red.), 2000/2001, s. 38].

Z uwagi na unikalną rolę w światowym systemie finansowym, FED bywa nazywany bankiem centralnym świata. Mimo, że jest to stosunkowo młody bank centralny, jego pozycja, w światowym systemie pieniężnym, jest zdecydowanie największa. Z jednej strony jest to pozostałość powojennego systemu sztywnych kursów walutowych z Bretton Woods, w którym dolar odgrywał kluczową rolę, z drugiej natomiast waga amerykańskiej gospodarki. Efektem tego jest to, że władze pieniężne wielu państw kopią politykę FED [Bank banków, s. 15].

Brak instytucji, która regulowałaby kredyt i obieg pieniężny oraz pełniłaby funkcję kredytodawcy ostatniej instancji był jednym z istotniejszych powodów utworzenia Systemu Rezerwy Federalnej w 1913 r. Z upływem czasu funkcje FED ulegały rozwinięciu [Baka, 2001, s. 262].

System Rezerwy Federalnej w obecnym kształcie jest dwuszczeblowym (federalno-dystryktowym) podmiotem, działającym na całym terytorium USA jako bank centralny. Dystrykty są *de facto* okręgami ekonomicznymi [Kwiatkowski, 2014, s. 81].

W skład struktury Systemu Rezerwy Federalnej wchodzi Rada Gubernatorów (*Board of Governors*), rozlokowane na terytorium USA dwanaście banków FED (*Federal Reserve banks*) oraz ich oddziały (*Federal Reserve banks branch*) oraz Federalny Komitet ds. Operacji Otwartego Rynku (*Federal Open Market Committee, FOMC*). Za część systemu uważa się także banki członkowskie, które są akcjonariuszami banków FED [Kwiatkowski, 2014, s. 81].

Jako, że banki prywatne są udziałowcami każdego z 12 banków FED, bank centralny Stanów Zjednoczonych wyróżnia odmienny, na tle innych banków centralnych, prywatny charakter. Zwykle banki centralne są własnością państwa, podobnie jest w Polsce [Bank banków, s. 15].

Kolejnym rozwiązaniem, którym bank centralny USA odróżnia się od wielu innych krajów, jest także fakt, że FED nie jest organem konstytucyjnym. Zakres władzy Systemu Rezerwy Federalnej, jego niezależność i relacje z innymi organami państwa zostały określone jedynie w aktach niższego rzędu, m.in. w *Federal Reserve Act*. FED ma jedynie status federalnej agencji regulacyjnej i cieszy się pod pewnymi względami najszerszym zakresem autonomii spośród wszystkich tego typu instytucji [Kwiatkowski, 2014, s. 126].

FED sprawuje pięć kluczowych funkcji [Federal Reserve System, 2018]:

- prowadzi narodową politykę pieniężną,
- pomaga utrzymywać stabilność systemu finansowego,
- nadzoruje i reguluje instytucje finansowe,
- dba o rozwój bezpieczeństwa i wydajności systemu płatności i rozliczeń,
- wspiera ochronę konsumentów i rozwój społeczności.

Oprócz powyższych należy wymienić także działanie na rzecz ograniczenia ryzyka systemowego na rynku finansowym, zapewnienie obsługi finansowej instytucji depozytowych oraz systemu płatniczego, wspieranie edukacji ekonomicznej wśród obywateli USA, wprowadzanie gotówki i bilonu do obiegu, czuwanie nad płynnością i wypłacalnością banków, pełnienie funkcji pożyczkodawcy ostatniej instancji oraz pełnienie funkcji banku państwa [Kwiatkowski, 2014, s. 158-159].

Polityka pieniężna, prowadzona przez Federalny Komitet ds. Operacji Otwartego Rynku, koresponduje z mandatem otrzymywanym od Kongresu – wspiera pełne zatrudnienie, stabilne ceny oraz umiarkowane długookresowe stopy procentowe w gospodarce USA. Cel inflacyjny został określony roczną stopą wzrostu na poziomie 2%, mierzoną indeksem cen na osobiste wydatki konsumpcyjne (CPI) [Federal Reserve System, https://www.federalreserve.gov/aboutthefed/files/pf_3.pdf, dostęp 23.01.2018].

W ramach prowadzonej polityki pieniężnej bank centralny USA przeprowadza operacje otwartego rynku, prowadzi politykę dyskontową oraz stosuje rezerwy obowiązkowe [Kwiatkowski, 2014, s. 159-170].

Operacje otwartego rynku – zakup i sprzedaż papierów wartościowych na otwartym rynku przez bank centralny – są kluczowym narzędziem FED w prowadzonej polityce monetarnej. Krótkoterminowy cel operacji otwartego rynku jest określany przez FOMC.

Podjęcie FED do prowadzonej polityki pieniężnej ulegało zmianom, szczególnie po globalnym kryzysie finansowym w 2008 r. Obecnie trwa pro-

ces normalizacji polityki pieniężnej, który rozpoczął się w grudniu 2015 r. System Rezerwy Federalnej będzie używał nocnych transakcji warunkowej sprzedaży (*overnight reverse repurchase agreements*) do kontroli stopy środków federalnych i utrzymywania jej w granicach wyznaczonych przez FOMC. Transakcje te polegają na jednoczesnej sprzedaży papieru kwalifikującemu się podmiotowi i zgodzie na odkupienie go następnego dnia [Federal Reserve System, 2018].

W ramach polityki dyskontowej FED wspiera banki komercyjne i inne instytucje depozytowe udzielając pożyczek. Banki FED oferują trzy programy – okna dyskontowe (*discount windows*): kredyt pierwszorzędny, drugorzędny oraz okresowy, każdy ze swoją stopą oprocentowania. Pierwszy z nich jest kredytem krótkoterminowym, udzielanym podmiotom w dobrej kondycji finansowej. Drugi – instytucjom, które nie kwalifikują się do zdobycia kredytu pierwotnego. Służy on do zaspokojenia krótkoterminowych potrzeb płynnościowych bądź do rozwiązania problemów finansowych. Kredyt okresowy jest wykorzystywany przez małe instytucje depozytowe, które mają, powtarzające się w ciągu roku, potrzeby dodatkowego finansowania. Instytucjami takimi są m.in. banki działające w obszarach rolniczych czy turystyki sezonowej.

Wymagania rezerw obowiązkowych określają kwoty, jakie instytucja depozytowa musi utrzymywać w stosunku do pewnych rodzajów zobowiązań. Jedynym organem mogącym zmieniać wymagania, co do wielkości rezerw obowiązkowych, jest Rada Gubernatorów. Instytucje depozytowe mają możliwość wyboru – mogą utrzymywać rezerwy w formie pieniężnej na rachunku własnym bądź w formie depozytów na rachunkach w bankach FED [Kwiatkowski, 2014, s. 169].

Kwota rezerw, konkretnej instytucji depozytowej, jest określana poprzez stopę rezerw, która jest uzależniona od poziomu transakcji netto, na danym rachunku (*net transaction accounts*). Oprócz tego rezerwy odprowadzane są także od depozytów terminowych (*nonpersonal time deposits*) oraz depozytów w walucie euro (*eurocurrency liabilities*). Stopa rezerw, odnosząca się do konkretnego rodzaju depozytów, jest corocznie weryfikowana i określana na nowo. W 2018 r. przedstawia się ona następująco [Kwiatkowski, 2014, s. 170; Federal Reserve System, <https://www.federalreserve.gov/monetary-policy/reservereq.htm>, dostęp 23.01.2018]:

- poziom transakcji netto: do kwoty 16 mln dolarów wynosi 0%, w przedziale 16 mln dolarów – 122,3 mln dolarów wynosi 3%, a powyżej 122,3 mln dolarów – 10%,

- depozyty terminowe – 0% (od 1990 r.),
- depozyty w walucie euro – 0% (od 1990 r.).

Oprocentowanie rezerwy obowiązkowej wynosi 1,5%. [Federal Reserve System, 2018].

System Rezerwy Federalnej, jako bank centralny Stanów Zjednoczonych, wyróżnia się na tle innych banków centralnych. Wynika to przede wszystkim ze specyfiki systemu politycznego USA. W związku z podziałem kraju na stonkowo w dużym stopniu niezależne dystrykty, system jest bardzo rozbudowany i złożony. Ponadto, ze względu na znaczenie gospodarki amerykańskiej, decyzje podejmowane przez FED odgrywają ważną rolę nie tylko w USA, ale na całym świecie.

To, czym FED wyróżnia się od innych banków centralnych, jest także fakt, że System nie jest organem konstytucyjnym. Ma on w związku z tym zapewnioną bardzo szeroką niezależność i autonomię. Ponadto prywatny charakter własności banku stawia go na odmiennie od innych banków centralnych pozycji.

Elementem wspólnym, z bankami centralnymi innych państw, jest cel działania FED. Nadrzędną rolą władzy monetarnej USA jest bowiem utrzymanie stabilności waluty poprzez prowadzenie polityki pieniężnej.

4. Bank Japonii

Bank Japonii (*Bank of Japan, Nippon Ginko*) powstał w 1882 r. w ramach reform ustrojowych, których celem była modernizacja państwa i systemu gospodarczego Japonii. Impulsem do utworzenia banku centralnego była konieczność opanowania wysokiej inflacji, która była efektem niekontrolowanej emisji banknotów oraz dużego deficytu budżetowego. Bank Japonii został utworzony na wzór Narodowego Banku Belgii, którego działalność studiował przyszły minister finansów i założyciel Banku Japonii, Masayoshi Matsukata. Zdecydował on, że rozwiązania belgijskie mogą zostać wykorzystane w realiach japońskich. Wzorowanie się, na sprawdzonych rozwiązaniach z innych państw, jest cechą charakterystyczną japońskich reform, która utrzymuje się do dzisiaj [Baka, 2001, s. 221].

W skład struktury własnościowej Banku Japonii wchodzi Skarb Państwa (posiada ponad połowę akcji), osoby fizyczne, banki komercyjne oraz inne towarzystwa prywatne. Akcjonariusze nie mają jednak prawa głosu i są pozbawieni wpływu na działalność banku. Posiadanie akcji Banku Japonii ma głównie charakter prestiżowy [Baka, 2001, s. 222].

Bank Japonii działa na podstawie Ustawy o Banku Japonii. W ustawie określone są cele działalności Banku – powołany jest on do emisji banknotów oraz do przeprowadzania kontroli walutowej i monetarnej, a także do zapewnienia sprawnego prowadzenia rozliczeń między bankami i innymi instytucjami finansowymi, przyczyniając się do stabilności systemu finansowego. Kontrola walutowa i monetarna powinna polegać na osiągnięciu stabilności cen, wspierając w ten sposób właściwy rozwój gospodarki narodowej [Bank of Japan, 2018].

Najważniejszym organem decyzyjnym Banku Japonii jest Rada Polityki (*Policy Board*). Składa się ona z 9 osób: prezesa (*Governor*), dwóch wiceprezesów (*Deputy Governors*) oraz 6 członków Rady. Poza Radą Polityki do organów Banku należą Audytorzy Wykonawczy (*Executive Auditors*), a także Dyrektorzy Wykonawczy (*Executive Directors*) oraz Doradcy (*Counsellors*). Zadaniem audytorów jest kontrola bieżącej działalności Banku. Dyrektorzy Wykonawczy zarządzają bieżącymi operacjami przeprowadzanymi przez Bank a Doradcy opiniują decyzje Rady [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 241].

Wśród funkcji Banku Japonii należy wymienić także działalność o charakterze międzynarodowym. Bank prowadzi rachunki otwarte w jenach zagranicznych banków centralnych oraz innych instytucji. Współpracuje także z międzynarodowymi organizacjami finansowymi, w szczególności z Bankiem Rozrachunków Międzynarodowych w Bazylei oraz Międzynarodowym Funduszem Walutowym [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 246].

Bank Japonii dokonuje również interwencji na rynku walutowym, które mają na celu oddziaływać na kurs jena wobec innych walut. Dokonując tych operacji, Bank działa na zlecenie Ministerstwa Finansów [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 246].

Decyzje w sprawach polityki pieniężnej podejmuje Rada Polityki. Przedmiotem takich decyzji są głównie wytyczne dotyczące operacji rynku pieniężnego, oficjalnej stopy dyskontowej oraz stopy rezerw obowiązkowych. Rada ma również możliwość formułowania opinii na temat bieżącej i przyszłej sytuacji gospodarczej [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 243].

Głównym celem polityki pieniężnej prowadzonej przez Bank Japonii jest stabilność cen, czyli sytuacja, w której nie występuje ani nadmierna inflacja, ani deflacja [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 243].

Bank określił cel stabilności cen, opierając się na wskaźniku cen dotyczącym towarów i usług, będących przedmiotem powszechnej konsumpcji

przez gospodarstwa domowe (CPI – *Consumer Price Index*). Bank Japonii uznał, że zmiana CPI (mierzona rok do roku), mieszcząca się w przedziale od zera do 2%, będzie oznaczać stabilność cen. Przyjęcie tak określonego przez Bank Japonii celu inflacyjnego – w identyczny sposób, jak przez NBP w Polsce – uważa się za dobre rozwiązanie, korzystnie wpływające na oczekiwania uczestników rynku, co do przyszłej tendencji kształtowania się cen [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 245].

Instrumentami polityki pieniężnej prowadzonej przez Bank Japonii są oficjalna stopa dyskontowa, operacje na rynku pieniężnym oraz stosowanie rezerw obowiązkowych od depozytów [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 247].

Oficjalna stopa dyskontowa określa oprocentowanie pożyczek, których Bank Japonii udziela bankom mającym w nim otwarte rachunki. Pożyczki te mają formę dyskonta weksli oraz pożyczek wekslowych. W pierwszym przypadku Bank Japonii skupuje weksle według wartości nominalnej, pomniejszonej o kwotę odsetek przypadającą do dnia wykupu weksla. W drugim przypadku pożyczki udzielane bankom muszą mieć zabezpieczenie w postaci weksli bądź innych papierów wartościowych [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 247].

Bank Japonii prowadzi operacje na rynku pieniężnym na dwóch obszarach. Pierwszy to międzybankowy rynek pieniężny, na którym banki dokonują lokat i udzielają sobie nawzajem pożyczek. Bank centralny wpływa na ten rynek poprzez wprowadzanie na niego funduszy lub wycofywanie ich. W ramach drugiego obszaru w transakcjach mogą uczestniczyć także przedsiębiorstwa, kupując lub sprzedając weksle albo inne papiery dłużne. Prowadząc te transakcje, wpływające na stan rezerw banków, bank centralny Japonii stara się osiągnąć pożądany przez siebie kierunek zmian rynkowych stóp procentowych. W celu zwiększenia wolumenu pieniądza w obiegu, Bank Japonii skupuje od banków i innych podmiotów papiery wartościowe, co wpływa na podniesienie poziomu rezerw banków i daje im możliwość zwiększania akcji kredytowej, czyli większej podaży środków pieniężnych na rynku dla przedsiębiorstw i gospodarstw domowych. Chcąc zmniejszyć wolumen pieniądza w obiegu, Bank podejmuje działania odwrotne do powyższych [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 247-248].

Kolejnym narzędziem służącym zapewnieniu stabilności systemu bankowego jest stopa rezerw obowiązkowych. Rezerwy te nie są oprocentowane [Bank of Japan, https://www.boj.or.jp/en/announcements/release_2016/]

k160129a.pdf, dostęp 24.01.2018], więc nie jest to typowy instrument polityki pieniężnej, ale raczej instrument o charakterze obciążenia podatkowego, wspierającego finansowanie działalności Banku Japonii – podobnie jak w przypadku Banku Anglii. Stopa rezerw obowiązkowych ma zastosowanie w odniesieniu do wszystkich działających w Japonii banków, przy czym niektóre banki, mające depozyty nieprzekraczające określonej kwoty, mogą nie być objęte wymaganiami, dotyczącymi rezerw. Wysokość stopy zależy od rodzaju i łącznej wysokości depozytów [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 248-249]. Stopy rezerw obowiązkowych nie były zmieniane od 1991 r. Są więc stabilnym instrumentem polityki pieniężnej w Japonii [Bank of Japan, 2018]. W październiku 2017 r. średnia stopa wyniosła 0,8% [CEIC, 2018].

Należy również wspomnieć, że Bank Japonii prowadzi rachunki bieżące banków. Rachunki te służą do przekazywania funduszy w rozliczeniach, dokonywanych między tymi bankami lub między nimi, a Bankiem Japonii [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 248].

Jak już było wspomniane, jedną z najważniejszych cech banku centralnego jest jego niezależność. Ustawa o Banku Japonii mówi, że autonomia w zakresie kontroli walutowej i monetarnej Banku Japonii powinna być szanowana. Wskazuje się jednak, że oba te obszary są częścią ogólnej polityki gospodarczej i w miarę możliwości powinny być z nią spójne. Stąd Bank Japonii powinien być w stałym kontakcie z rządem i wymieniać z nim poglądy i opinie [Bank of Japan Act, 2018].

Bank Japonii co roku przygotowuje budżet, dotyczący wydatków (poza tymi związanymi z polityką pieniężną). Musi go przedstawić Ministrowi Finansów do akceptacji przed rozpoczęciem nowego roku obrotowego. Minister Finansów może odmówić zgody na przedstawiony budżet. W takim przypadku zawiadamia o tym Bank Japonii, podając uzasadnienie [Bank of Japan Act, 2018].

Rozwiązania w zakresie niezależności Banku Japonii przedstawione wyżej oznaczają, że w praktyce jego autonomia jest mniejsza od tej, jaką się cieszy, np. System Rezerwy Federalnej. Niezależność japońskiego banku centralnego w systemie władzy jest zatem ograniczona [Kokoszcyński i Pietrzak (red.), 2008, s. 251].

Bank Japonii, który nie jest właściwym regulatorem systemu finansowego, przeprowadza badania sytuacji banków i innych instytucji finansowych, jak np. firmy zajmujące się obsługą papierów wartościowych, na podstawie

umów Banku Japonii z tymi instytucjami [Japanese Bankers Association, 2018].

Bank Japonii pełni tradycyjne funkcje banku centralnego. Polityka pieniężna prowadzona przez bank centralny Japonii opiera się również na popularnych rozwiązaniach, znanych m.in. w Polsce. To, czym Bank Japonii się wyróżnia od NBP, jest jego struktura własnościowa – w szczególności udział podmiotów prywatnych. Ponadto niezależność od władz państwowych w przypadku Banku Japonii jest mniejsza niż w przypadku innych banków centralnych.

Podsumowanie

W poniższej tabeli przedstawione zostało zestawienie najważniejszych elementów analizy porównawczej prezentowanych banków centralnych, z uwzględnieniem różnic w stosunku do Narodowego Banku Polskiego.

Tabela 1. Porównanie wybranych banków centralnych na świecie

	Organizacja	Polityka pieniężna		Niezależność	Cechy szczególne (różnice w stosunku do NBP)
		Cel	Narzędzia		
Narodowy Bank Polski	<ul style="list-style-type: none"> Prezes Rada Polityki Pieniężnej Zarząd 	<p>Bezpośredni cel inflacyjny określony na poziomie 2,5% (\pm 1pkt procentowy) zmian cen w skali rocznej, mierzony indeksem cen konsumentów (CPI)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Rezerwa obowiązkowa Operacje otwartego rynku Operacje depozytowo-kredytowe Kontrola udzielanych kredytów, Kontrola stóp procent. Oddziaływanie przez perswazję 	<p>Duża, na wielu płaszczyznach: niezależność instytucjonalna, personalna, funkcjonalna i finansowa</p>	
Bank Anglii	<ul style="list-style-type: none"> Komisja Dyrektorów Komitet Dyrektorów Niewykonawczych Komitet Polityki Pieniężnej Komitet Polityki Finansowej Urząd ds. Regulacji Ostrożnościowych 	<p>Określony jako 2% roczna stopa inflacji, mierzona indeksem cen konsumentów</p>	<ul style="list-style-type: none"> Rezerwa obowiązkowa Operacje otwartego rynku Kontrola stóp procent. 	<p>Jedynie niezależność operacyjna, dotycząca kształtowania instrumentów polityki pieniężnej, sam cel polityki określany przez rząd. Ponadto w wyjątkowej sytuacji rząd ustala stopy procentowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> Sprawowanie kontroli nad systemem finansowym Ograniczona niezależność
System Rezerwy Federalnej	<ul style="list-style-type: none"> Rada Gubernatorów 12 banków FED i ich oddziały Federalny Komitet ds. Operacji Otwartego Rynku Banki członkowskie 	<p>Określony jako roczna 2% stopa wzrostu, mierzona indeksem CPI</p>	<ul style="list-style-type: none"> Rezerwa obowiązkowa Operacje otwartego rynku (z nowymi nocnymi transakcjami warunkowej sprzedazy) Udzielanie pożyczek (polityka dyskontowa) 	<p>Bardzo duża, FED jest niezależnym organem regulacyjnym, duża niezależność funkcjonalna. Decyzje FED niepoddawane do zatwierdzenia prezydentowi czy Kongresowi</p>	<ul style="list-style-type: none"> Złożona (dwupoziomowa) struktura Prywatny charakter własności Nadzór nad systemem finansowym Bardzo duża niezależność
Bank Japonii	<ul style="list-style-type: none"> Rada Polityki Audytoryzy Wykonawczy Dyrektorzy Wykonawczy Doradcy 	<p>Stabilność cen określona jako zmiana CPI (rok do roku), w przedziale od 0 do 2%</p>	<ul style="list-style-type: none"> Rezerwa obowiązkowa Operacje rynku pieniężnego Udzielanie pożyczek (określanie oficjalnej stopy dyskontowej) 	<p>Stosunkowo niewielka, polityka Banku Japonii powinna być spójna z polityką gospodarzą państwa. Minister Finansów akceptuje budżet Banku, może odmówić zgody</p>	<ul style="list-style-type: none"> Odmienna struktura własności (udział podmiotów prywatnych) Częściowa kontrola instytucji finansowych Ograniczona niezależność

Źródło: Opracowanie własne.

Literatura

About the Bank. Outline of the Bank. Objectives, Bank of Japan, <https://www.boj.or.jp/en/about/outline/index.htm/>, (dostęp 24.01.2018).

Baka Władysław. 2001. *Bankowość centralna. Funkcje, metody, organizacja*. Warszawa: Biblioteka Menedżera i Bankowca.

Banking Act and related Laws and Regulations, Japanese Bankers Association, <https://www.zenginkyo.or.jp/en/banks/banking-act/>, (dostęp 24.01.2018).

Bank of Japan Act, <http://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail/?id=92&vm=02&re=01>, (dostęp 24.01.2018).

Cicirko Tomasz, Kołodziejczyk Lucyna, Kreczmańska-Gigol Katarzyna, Mikołajczyk Olga, Mikołajczyk Marcin. 2013. W *Finanse*, red. Janusz Ostaszewski. Warszawa: Difin.

Conducting Monetary Policy, Federal Reserve System, https://www.federalreserve.gov/aboutthefed/files/pf_3.pdf, (dostęp 23.01.2018).

Funkcje banku centralnego, NBP, https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/o_nbp/informacje/funkcje_banku_centralnego.html, (dostęp 26.11.2017).

Governance and funding, Bank of England, <https://www.bankofengland.co.uk/about/governance-and-funding>, (dostęp 23.01.2018).

Huterski Robert. 2000. *Niezależność banku centralnego*. Toruń: Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”.

Interest on Required Reserve Balances and Excess Balances, Federal Reserve System, <https://www.federalreserve.gov/monetarypolicy/reqresbalances.htm>, (dostęp 23.01.2018).

Introduction of “Quantitative and Qualitative Monetary Easing with a Negative Interest Rate”, Bank of Japan, https://www.boj.or.jp/en/announcements/release_2016/k160129a.pdf, (dostęp 24.01.2018).

Japan Reserve Requirement Ratio, CEIC, <https://www.ceicdata.com/en/indicator/japan/reserve-requirement-ratio>, (dostęp 24.01.2018).

Kasprzak Magdalena. 2010. W *Bank centralny w Polsce. Wybrane aspekty*, red. Joanna Świdarska. Warszawa: Difin.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 z późn. zm.

Kostrzewa Karolina, *Historia banków centralnych. Cz. 2: Bank of England*, <https://bankomania.pkobp.pl/finanse-na-co-dzien/historia-bankow-centralnych-cz-2-bank-of-england/>, (dostęp 23.01.2018).

Kozioł Waldemar. 350 lat historii bankowości centralnej na świecie. W *Bank banków*, Departament Edukacji i Wydawnictw NBP.

Kwiatkowski Wojciech. 2014. *System Rezerwy Federalnej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR.

Lees David, Footman John. 2014. *The Court of the Bank of England*. Quarterly Bulletin 2014 Q1, Vol. 54 No. 1, Bank of England.

Marszałek Paweł. 2009. *Koordinacja polityki pieniężnej i fiskalnej jako przesłanka stabilności poziomu cen*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Mujżel Jan, Owsiak Stanisław, Mączyńska Elżbieta. 1996. *Narodowy Bank Polski. Podmiot polityki pieniężnej i ogniwo w systemie gospodarczym państwa. Raport nr 16*. Warszawa: Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Radzie Ministrów.

Reserve Requirement System as a Monetary Policy Tool, Bank of Japan, <https://www.boj.or.jp/en/announcements/education/oshiete/seisaku/b33.htm/>, (dostęp 24.01. 2018).

Oręziak Leokadia. 2008. W *Bankowość centralna od A do Z*, red. Ryszard Kłoszczyński, Bogusław Pietrzak. Warszawa: NBP Departament Komunikacji Społecznej.

Oręziak Leokadia 2000/2001. W *Bankowość na świecie i w Polsce. Stan obecny i tendencje rozwojowe*, red. Leokadia Oręziak, Bogusław Pietrzak. Warszawa: Instytut Naukowo-Wydawniczy Olympus.

Overview of the Federal Reserve System, Federal Reserve System, https://www.federalreserve.gov/aboutthefed/files/pf_1.pdf, (dostęp 23.01.2018).

Owsiak Stanisław. 2013. W *Bankowość*, red. Małgorzata Zaleska. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.

Polityka pieniężna, NBP, https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/o_nbp/informacje/polityka_pieniezna.html, (dostęp 26.11. 2017).

Proksa Aleksander. 2014. W *Demokratyczne państwo prawa*, red. Maciej Aleksandrowicz, Adam Jamróz, Lech Jamróz. Białystok: Wydawnictwo Temida 2.

Przybylska-Kapuścińska Wiesława. 2008. W *Współczesna polityka pieniężna*, red. Wiesława Przybylska-Kapuścińska. Warszawa: Difin.

Reserve Requirements, Federal Reserve System, <https://www.federalreserve.gov/monetarypolicy/reservereq.htm>, (dostęp 23.01.2018).

Rosati Dariusz Kajetan, *Polska droga do rynku*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1998.

Siemionczyk Grzegorz. Bankowy wzorzec z Sevres. W *Bank banków*, Departament Edukacji i Wydawnictw NBP.

Siemionczyk Grzegorz. Najbardziej wpływowy bank centralny świata. W *Bank banków*, Departament Edukacji i Wydawnictw NBP.

Starzec Bartłomiej. 2014. W *Konstytucyjny system organów państwowych*, red. Bogumił Szmulik, Mariusz Paździor. Warszawa: Wolters Kluwer.

What does the Bank of England do?, Bank of England, <https://www.bankofengland.co.uk/about>, (dostęp 23.01.2018).

Zięba-Załużka Halina. 2016. W *Organy państwowe w ustroju konstytucyjnym RP*, red. Halina Zięba-Załużka. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.